

література. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філологія»*. 2019. № 8(76). С. 119–122.

14. Шарова Т.М. Історія української літератури I пол. XIX ст. Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Богдана Хмельницького, 2017. 278 с.

Гмиря Т.П.

вчитель початкових класів

опорний заклад «Чаплинський ліцей»

Чаплинської селищної ради Херсонської області

КАТЕГОРІЯ ТРАГІЗМУ У РОМАНІ Ю. ЯНОВСЬКОГО «ВЕРШНИКИ»

***Анотація.** У статті представлено категорії трагізму у романі Ю. Яновського «Вершники». Акцентується увага на тому, що письменник у своєму творі уміло поєднав новели, які майже не мають нічого спільного окрім теми – громадянської війни в Україні. У новелах автор показав внутрішні переживання головних героїв та вплив воєнних подій на особистість.*

***Ключові слова:** категорія трагізму, громадянська війна, особистість, проблематика.*

***Hmyria T. Category of tragism in Yu. Yanovsky's novel «Riders».** The article presents the categories of tragedy in Yu. Yanovsky's novel «Rider». Emphasis is placed on the fact that the writer in his work skillfully combined short stories that have almost nothing in common except the theme – the civil war in Ukraine. In the short stories the author showed the inner experiences of the main characters and the impact of military events on the individual.*

***Key words:** category of tragedy, civil war, personality, problems.*

Проблема взаємовідношення традицій і новаторства завжди була однією з найкардинальніших проблем художньої творчості взагалі, літературної зокрема. Важко назвати такий етап літературного процесу, коли б ця проблема не привертала до себе уваги дослідників і самих митців. Але бувають у житті народу й літератур періоди, коли ця

проблема набуває особливої гостроти, постає на повний зріст. Ідеться передусім про етапи, позначені могутніми соціальними зрушеннями – революціями, змінами суспільного устрою, про якісно нові періоди в розвитку суспільства або ж періоди, позначені творчою діяльністю художніх геніїв народу, таких, як Котляревський, Шевченко, Франко, Коцюбинський та інші видатні діячі літератури й культури [8, с. 10].

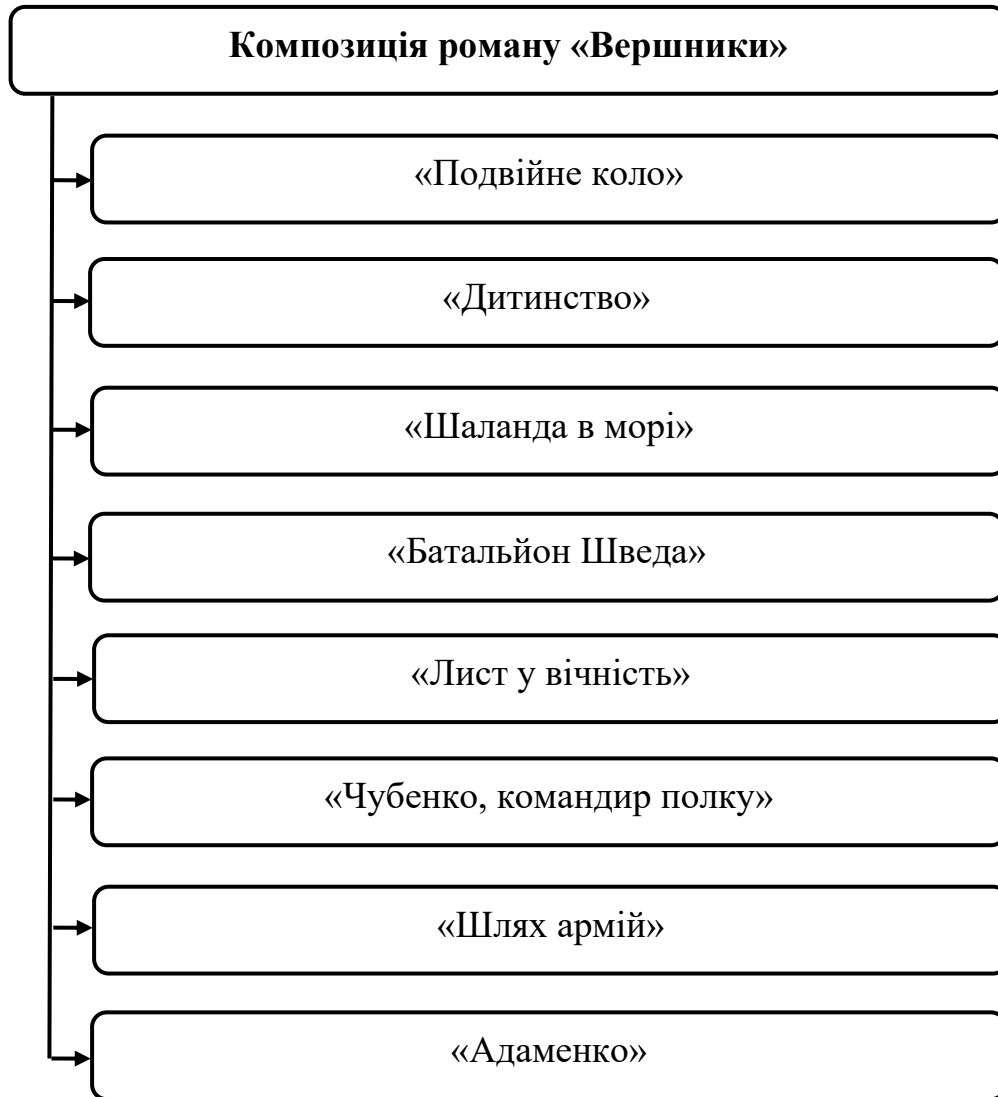
Одним із болісних періодів в історії України є громадянська війна, яка також була представлена в літературі трагізмом, болем, горем та утратою рідних [14]. Однак, не кожен письменник міг сміливо на всю країну говорити про явні проблеми тогочасного суспільства. Серед сміливих письменників, які уміло розкрити проблеми радянської війни можна виокремити творчість Ю. Яновського.

Прозову спадщину Ю. Яновського досліджували вчені-літературознавці, у тому числі Бажан М. [1], Войтенко В. [2], Гончар О., Кавун Л. [5], Зеров М., Ковальчук М., Панченко В., Скрипник Л. [10], Смолич Ю., Ющенко О. та ін., які у наукових дослідженнях розглядали поетику художніх творів митця та його місце в історії літератури ХХ століття.

Роман Ю. Яновського «Вершники» написаний у 1935 році. Його тема – романтика громадянської війни в Україні. Вірний життєвій правді, письменник відобразив усю глибину і трагізм соціального і морального розлому, який принесла революція і громадянська війна [5, с. 12]. Творчість Ю. Яновського вивчають в закладах загальної середньої освіти, а також в закладах вищої освіти [13, с. 119].

Важливою особливістю роману «Вершники» є також поєднання реалізму та романтизму. Слід акцентувати увагу на тому, що твір Ю. Яновського «Вершники» має лише 8 новел, в основі якої багато питань, пов'язаних із громадянською війною. Головною особливістю твору є той факт, що він не має основного єдиного сюжету, лише частково упродовж усіх творів можуть згадуватися певні герої. Однак, автор вбачав головну мету у новелах – показ внутрішніх переживань головних героїв та вплив воєнних подій на особистість [3, с. 1]. Більш широко – це показ романтики громадянської війни в Україні. Разом із тим зміст окремих новел часом настільки відмінний, що, здається, те, що стверджується в одній новелі, заперечується в іншій [9, с. 1]. Але, може, саме у цьому поєднанні різних поглядів і полягає смисл і

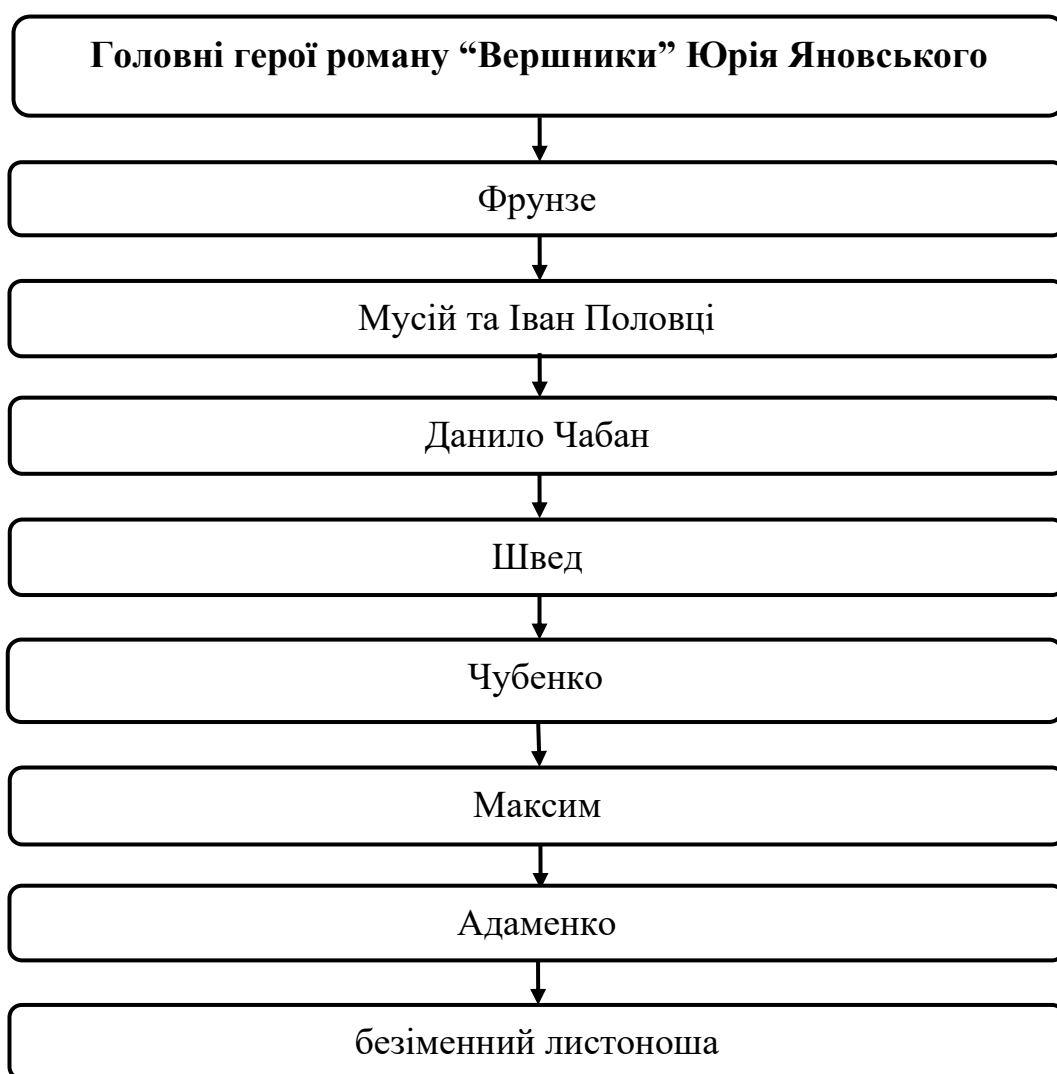
значення цього твору. Поліфонічність звучання найкраще передає численність точок зору, неоднозначність оцінки того, що несла громадянська війна, і разом із тим дає відчутти єдиний спільний мотив сім'ї, людяності, єдності.

«Вершники» Ю. Яновського – роман, присвячений темі громадянської війни [7, с. 3]. Під тиском більшовицької моралі загальний його зміст мав бути ідеологічно спрямований, інакше б він не з'явився взагалі. В його художньому слові подано високу поезію народної думи і досягнення української літератури давніх часів, досягнення письменників-новаторів ХХ століття і суто своє уявлення про виражальну силу національного художнього слова [11, с. 3].

«Вершники» Ю. Яновського хочеться протиставити тим, на жаль, нерідким у нас романам, повістям та оповіданням, середньо-

письменним, середньо талановитим, у яких все на місці, але немає одного – справжнього почуття, пристрасності, поетичного хвилювання, без яких неможливе велике мистецтво. У «Вершниках» чи не найбільше помітне поєднання ознак народної думи. Це твір романтичного епосу. І події, і народні герої Юрієм Яновським зображуються в героїчному й піднесеному плані. Дух народної героїки був притаманний і улюбленому письменникові Яновського Миколі Гоголю [12, с. 7]. Як зазначали учасники обговорення «Вершників», і Гоголь, і Яновський ідуть від спільного джерела – від фольклору, від сказань, билин, пісень.

У романі поєднано ознаки традиційної для української літератури народної думи, історичної пісні, героїчної поеми та надбання європейської літератури [6, с. 3]. Поетика твору Ю. Яновського «Вершники» вражає. Однак, не можна залишити осторонь розгляд

головних героїв, оскільки саме за допомогою персонажів письменник розкриває внутрішній світ кожного громадянина у період громадянської війни та революції. Читачі можуть усвідомлювати біль та горе, втрату та розчарування [5, с. 11]. Тут ми можемо побачити, наскільки різними можуть бути люди, перебуваючи в однакових умовах: Данило Чабан, Максим, Чубенко, Адаменко, Швед та інші. Письменник показує різні характери, сильні вольові натури, які не коряться власній долі [4, с. 23]. Однак характери своїх персонажів автор показує у діях та вчинках і читач сам повинен зрозуміти, чи позитивним є той герой, якого Ю. Яновський наділяє певними рисами [15, с. 124].

Одразу після виходу роман Ю. Яновського «Вершники» одержав схвальні, захоплені відгуки читачів. Офіційна ж критика сприйняла його насторожено, незважаючи на яскраво виражену прихильність автора партії комуністів, більшовицькій ідеї.

Література

1. Бажан М. П. Майстер художньої прози. *Кіровоградська правда*, 2010. 3 квітня. С. 3.
2. Войтенко В. Скалічений вершник: Яновський Юрій. *День*. 2005. 17 серпня. С. 11.
3. Вороніна К. Лицар національної культури. *Кіровоградська правда*. 2002. 14 вересня. С. 1.
4. Гмиря Т. П., Шарова Т. М. Особливості стратегії творчості Ю. Яновського. *Українські студії в європейському контексті: зб. наук. пр.* 2021. № 4. С. 23–28.
5. Кавун Л. Історизм і міфологізм у романі Юрія Яновського «Чотири шаблі». *Українська мова та література*. 2003. № 38. С. 11–14.
6. Мафтин Н. Типологія новелістичного мислення у прозі Юрія Яновського. *Слово і час*. 2010. № 10. С. 3–10.
7. Німенко А. Стежина до майстра корабля: Уривки зі спогадів. *Кіровоградська правда*. 2003. 29 липня. С. 3.
8. Панченко В. Юрію Яновському – 100. *Українська культура*. 2002. № 7. С. 10.
9. Погрібний В. Прийдешній вересень Юрія Яновського. *Кіровоградська правда*. 2002. 4 липня. С. 1.

10. Скрипник Л. Трагедія роду і народу (за романом «Вершники» Ю. Яновського). *Українська мова і література в школі*. 2006. № 1. С. 39–43
11. Стоян М. Доброго дня, Юрію Івановичу!: Зустріч з Ю Яновським. *Кіровоградська правда*. 2002. 15 жовтня. С. 3.
12. Целих Ю.Г. Юрій Яновський. *Літературна Україна*. 2002. 29 серпня. С. 7.
13. Шарова Т., Землянська А., Шаров С. Аналіз навчального плану бакалавра спеціальності 014.01 Середня освіта. Українська мова і література. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*: Серія «Філологія». 2019. № 8(76). С. 119–122.
14. Шарова Т., Землянська А. Життя як політ: художні доміанти творчості Володимира Родіонова: монографія; [передм. проф. І.Л. Михайлина]. Харків : Федорко, 2017. 196 с.
15. Шарова Т.М. Теоретичні аспекти дискурсу українських письменників 20-30-х рр. ХХ ст.: тематичний спектр та рецептивна естетика. *Вісник Маріупольського державного університету*. Серія: Філологія. 2014. Вип. 10. С. 124–132.

Гон О.М.

доктор філологічних наук,
професор кафедри іноземних мов
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

РОМАНТИЗМ У МОДЕРНІСТСЬКИХ ЕПОСАХ ПАУНДА ТА КЛЕНА

Анотація. Конститутивним інгредієнтом ідейно-тематичних і генологічних особливостей ліро-епічних поем «Cantos» Езри Паунда та «Попіл імперій» Юрія Клена є притаманний романтичній поезії процес індивідуалізації змісту й форми традиційних жанрів. Ця тенденція актуалізована в інтеріоризації епічного й історичного дискурсу в модерних епосах.

Ключові слова: Паунд, Клен, романтизм, модернізм, епос.